

1 • Výsadná listina uhorského kráľa Bela IV. pre hostí z novej obce Bystrica (nova villa Bystrice) pri Ľupči z roku 1255. Hostom udeľuje práva: 1. Slobodne si voliť farára, ktorého bude potvrdzovať ostrihomský arcibiskup. 2. Slobodne si voliť richtára, ktorý bude súdiť všetky ich spory. 3. Z vyťaženého zlata a striebra sú povinní odvádzať 1/10, z ostatných kovov 1/8 a majú právo ťažiť kovy na celom území Zvolenského komitátu. Na uvedenom území nemajú právo na rybolov a poľovačku. 4. Pri súbojoch môžu používať okrúhly štít a krátky meč podľa saského zvyku. 5. Na kráľovský súdny dvor sú povinní dostaviť sa len na predvolanie kráľa. 6. Okrem kráľa nie sú povinní nikoho prijať a pohostiť. 7. Vyňatí sú spod právomoci Zvolenského župana. 8. Nikto od nich nemôže požadovať terágium (pozemkovú daň). 9. Pri výmene peňazí smú kráľovskí zmenárnici uplatňovať svoju právomoc len v takom rozsahu ako v Ostrihome alebo Budíne. 10. Povinní sú bojovať na vojenských výpravách pod kráľovskou zástavou, len na ktorých sa kráľ osobne zúčastní. 11. Od platenia mýta sú oslobodení v celom kráľovstve tak ako hostia z Banskej Štiavnice. 12. Mestu sa prideľuje (veľké) územie tak, ako ho ohraničil magister Baas: hranice začínali od vtoku potoka Uduorny do rieky Hron, pokračovali Uduornou, cestou do Turca potom po hrebeňoch vrchov smerovali na východ k potoku Celnice a jeho vtoku do Hrona a prechádzali Hron po vrchoch až k prvému hraničnému bodu. 13. Navyše kráľ im daruje hradnú lúku.

2 • Uhorský kráľ Štefan V. potvrdzuje výsadnú listinu Bela IV. pre mesto Bystricu (Bystrice), rok 1271.

3 • Uhorský kráľ Ladislav IV. Kumánsky potvrdzuje výsadnú listinu Bela IV. pre mesto Bystricu (Byztriche), rok 1287.

4 • Uhorský kráľ Ondrej III. potvrdzuje výsadnú listinu Bela IV. pre mesto Banská Bystrica (Byztherczebana), rok 1293.

5 • Maurus Amisiensis a ďalších 14 kardinálov vydáva v Ríme odpustkovú listinu v prospech výstavby farského kostola Panny Márie v Banskej Bystrici (in Novo Solio), rok 1300.

6 • Guillelmus Soltaniensis a ďalších 12 kardinálov vydáva v Avignone na žiadosť Mikuláša, odpustkovú listinu v prospech kostola Panny Márie v Banskej Bystrici, rok 1323. Pod textom je súhlas ostrihomského arcibiskupa Boleslava, daný následne na Vyšehrade v roku 1324.

7 • Tri listiny so zavesenými pečaťami mesta Banská Bystrica najstaršieho typu.

8 • Detail pečate mesta Banská Bystrica vyhotovenej typáriom (pečatidlom) pochádzajúcim z 2. polovice 13. storočia.

9 • Richtár Hermann a prisažní mesta Banskej Bystrice (Wystricia) Herman Smalgaur, Herman Meygir, Sydilmannus, Karulus, jeho syn Herman, Herman Vrumwirt a Mikuláš Silberwoercht vydávajú svedectvo o tom, že comes Heinczmannus, syn nebohého komesa Ondreja (prvého banskobystrického richtára), kúpil od

Petra, Pavla a Ondreja, synov nebohého komesa Gotschlina, v prítomnosti komesa Mikuláša Sasa celý ich majetok vrátane baní a lesov za ktorý každému z nich zaplatil 16 hrivien, rok 1326.

10. Uhorský kráľ Karol I. Róbert potvrdzuje na žiadosť richtára Mikuláša a prísazného Mikuláša Sasa výsadnú listinu Bela IV. pre Banskú Bystricu (Byztricia, Byztrice), rok 1340.

11. Rajmund a ďalších 14 kardinálov vydáva v Avignone odpustkovú listinu pre kostol Panny Márie a sv. Antona v Sásovej (villa militis), na žiadosť Vavrince (syna zemanu Mikuláša Sasa) a jeho bratov. Pod textom súhlas ostrihomského arcibiskupa Mikuláša, rok 1350.

12. Uhorský kráľ Ľudovít Veľký potvrdzuje na žiadosť banskobystrického farára Štefana výsadnú listinu Bela IV. (pečaťou s dvojkrížom), rok 1363. Jej platnosť potvrdil aj novou kráľovskou pečaťou v roku 1365.

13. Richtár Rudelinus a prísazní mesta Banskej Bystrice Michal Rosenbergher, Henrich Gherstener, Marcus, Karol Relvyl, Mikuláš syn zemanov, Jakub Beyr, Vlenczyl, Bartolomej Seydelinus, Dominik Stuckyl, Mikuláš Rosenghertil, Tschuda Henyl, Fryczo Leymhewyr a mestský notár Mikuláš svedčia: že nebohý Peter Karoli predal svojho času Michalovi Rosenbergherovi, svojmu bratrancovi, polia (na Banoši) ležiace na území mesta vľavo od cesty, vedúcej do Slovenskej Ľupče (Lypsche), ktoré kedysi patrili Slovákov Banušovi (allodium quondam Sclavi Banusch dicti), rok 1379.

14. Požiarom z roku 1500 poškodený administratívno-súdny protokol mesta Banskej Bystrice z rokov 1386 – 1439.

15. Prísazní mesta Banskej Bystrice (Bistrichie Soliensis) Marcus, Ulman, Adam, Bartolomej, Ondrej Karoli, Czschud Hensel a Pumpan svedčia, že richtár Michal Rosenpergher založil svoju dedinu Kostiviarska (villa Haynczmansdorf) zemanovi Dávidovi za 400 florénov, rok 1387.

16. Adam, banskobystrický richtár (Bystrichie Soliensis), a prísazní Marcus, Ulman, Bartolomej, Mikuláš de Monte, Ondrej Karoli, Marek de Gron, Czschud Henel, Michal, syn Gockzelov, a Peter Sneyder svedčia, že bývalý richtár Michal Rosenpergher založil svoju dedinu Svätý Jakub (villa sancti Iacobi), ležiacu na území mesta Banskej Bystrice, zemanovi Dávidovi za 400 florénov. Dávid bude povinný zachovávať doterajšie práva obyvateľov, budú mu patriť poddanské dávky vianočné a veľkonočné a polovičná daň na sv. Juraja (24. apríla). Rosenberger môže dedinu kedykoľvek vykúpiť, ak sa tak stane na svätého Jakuba (25. júla), dostane Rosenberger michalský cenzus (29. septembra) a Dávid úžitky, to jest od každej usadlosti 3 florény zlatých, 2 robotné dni orby a 2 žatevné dni. Dávid bude mestu Banskej Bystrici platiť všetky dane, rok 1390.

17. Štefan Jung, richtár mesta Banskej Bystrice (Newenzoll), potvrdzuje, že si požičal od Stan-ka Vilhemoviča z Kremnice 300 florénov na prevádzku baní. Dáva mu za to do zálohu svoje dediny na úze-mí mesta Banskej Bystrice: Podlavice (Olersdorf ader Podlawicz) a Majer (Meyrhoff), rok 1454.

18. Štefan Jung z Banskej Bystrice potvrdzuje, že si požičal 400 florénov od Anastázie z Liptov-ského Mikuláša, za čo jej dáva do zálohu svoje dediny ležiace na území mesta: Kostiviarsku (villam Sclavo-nicalem), Svätý Jakub (villam ad sanctum Iacobum), Uľanku (villam Ulmani) a Riečku (Raczka), rok 1455.

19. Uhorský kráľ Matej Korvín vydáva mandát na žiadosť banskobystrického richtára a prísaz-ných. Povoľuje chodiť banskobystrickým obyvateľom do Kremnice cestou cez dedinu Malachov. Osobám vezúcim potraviny a iný tovar z dolných častí Uhor-ska do Banskej Bystrice, povoľuje prichádzať do mes-ta kratšou cestou cez Víglaš. Zvolenský kasteláni ich nesmú nútiť prechádzať cez Zvolen. Banskobystrickí mešťania však nesmú túto úľavu zneužiť na vývoz ne-spracovaného striebra, rok 1465.

20. Uhorský kráľ Matej Korvín vydáva mandát na žiadosť banskobystrického richtára a prísaz-ných určený všetkým vyberačom mýta , najmä však kastelánom hradov Zvolen a Ľupča o tom, že obyvatelia Banskej Bystrice sú v zmysle starých výsad a privilégia kráľa Žigmunda oslobodení od mýta v celej krajine, rok 1465.

21. Svedectvo richtárov a mestských rád siedmich stredoslovenských banských miest o kúpe baní na Pieskoch na území mesta Banskej Bystrice kremnickým komorským grófom Vítom Mühlsteinom, rok 1473.

22. Misál banského ťažiara Hansa Langa, ktorý ho v roku 1477 daroval banskobystrickému baníckemu bratstvu Božieho tela pri farskom kostole Panny Márie.

23. Rodericus a ďalších 11 kardinálov vydáva v Ríme odpustkovú listinu pre novopostavenú kaplnku svätého Michala v banskobystrickom mest-skom hradnom areáli, ktorá bola základom neskoršie-ho, tzv. slovenského kostola svätého Kríža. Na základe žiadosti banskobystrického mešťana Michala Königs-bergera, rok 1492.

24. Oliverius Sabinensis a ďalší 3 kardináli vydá-vajú v Ríme odpustkovú listinu týkajúcu sa farského kostola v Banskej Bystrici a kríža na ceste do Jakuba a banskej oblasti, rok 1492.

25. Štyri listy zo slovanskej liturgickej knihy «Tri-od cvetnoj“, tlačenej v cyrilike v roku 1492 v dielni krakovského tlačiara Svebolda Fiolu, boli použi-té ako prebal banskobystrickej mestskej účtovnej kni-hy za roky 1501 – 1502. Ide o unikátny nález cyrilikou písanej inkunábuly na území Slovenska. Fiola sa stal v roku 1511 mešťanom Levoče a spájali ho úzke väz-by s banským ťažiarom Jánom Thurzom pôsobiacim v Krakove, Levoči a Banskej Bystrici.

- 26.** Uhorský kráľ Vladislav II. vyslovuje richtárovi a rade mesta sústrasť k požiaru, ktorý pred pár dňami zničil mesto a spôsobil značné škody aj komorskému grófovi Jánovi Thurzovi, rok 1500.
- 27.** Uhorský kráľ Ľudovít II. udeľuje mešťanom Banskej Bystrice na ich žiadosť prednesenú mestským notárom Jánom Crewselom, právo banského podnikania a slobodnej ťažby dreva na území mesta a to novou donáciou. Panovník zároveň zakazuje kremnickému komorskému grófovi Jurajovi Thurzovi rušiť ťažiarov v ich činnosti, rok 1516.
- 28.** Uhorský kráľ Ľudovít II. udeľuje mestu Banskej Bystrici právo používať červený vosk pri pečatení listín autentickou mestskou pečaťou, rok 1516.
- 29.** Uhorský kráľ Ľudovít II. udeľuje mestu Banská Bystrica novou listinou mestské výsady, pretože pôvodné výsadné listiny mali zhorieť počas požiaru mesta v roku 1500, rok 1524.
- 30.** Súpis zbraní a výzbroje v areáli mestského hradu v Banskej Bystrici z roku 1536.
- 31.** Administratívny protokol mesta Banskej Bystrice z roku 1536 s vyčíslením vojenských výdavkov mesta za roky 1526 – 1536. Výdavky dosiahli výšku 55 000 zlatých.
- 32.** Určenie štvrťmajstrov a rotmajstrov ako súčasť protipožiarnych opatrení v meste Banská Bystrica z rokov 1532 a 1536.
- 33.** Záznam v účtovnej knihe mesta Banská Bystrica o pohostení Jána Jakuba Fuggera rybami a vínom, rok 1538.
- 34.** Záznam z inventarizácie mestskej váhy, 1. polovica 16. storočia.
- 35.** Mestská účtovná kniha z roku 1552 so zápisom o dôvodoch, ktoré viedli k začatiu stavby hodinovej veže na námestí v Banskej Bystrici.
- 36.** Poznámky k pripravovanej mestskej kronike, ktorú zamýšľal napísať banskobystrický notár Ján Gebel, 2. polovica 16. storočia.
- 37.** Osobitná mestská účtovná kniha za rok 1579, do ktorej sa zapisovali výdavky za kalendárny rok spojené so stavebnou činnosťou.
- 38.** Historia domus banskobystrickej mestskej fary, ktorá sa začala písať v roku 1595.
- 39.** Armáles banskobystrického meštana Filipa Morgenthalera, ktorým ho kráľ Rudolf I. Habsburský v Prahe povýšil do šľachtického stavu, rok 1599.
- 40.** Náčrt plánu mesta Banskej Bystrice z rokov 1606 – 1608.
- 41.** Plán mesta Banskej Bystrice z rokov 1606 – 1608.

42. Odpis artikúl mäsiarskeho cechu v Banskej Bystrici pre mäsiarsky cech v Jelšave, rok 1669.

43. Veduta Banskej Bystrice z knihy Gualda Priorata „Continuatione del historia di Leopoldo Cesare“ z roku 1676.

44. Dve po slovensky písané valedikcie (rozlúčkové reči pri odchode z funkcie) banskobystrického richtára Melchiora Smrtníka. Prvá pochádza z roku 1687, druhá bola slávnostne prečítaná po richtárovej predčasnej smrti v roku 1707 na sneme v Košiciach a na večnú pamäť zapísaná do mestského administratívneho protokolu.

45. Mapa stredoslovenskej banskej oblasti s erbami siedmich stredoslovenských banských miest, publikovaná v Maximiliánovom banskom poriadku z roku 1703.

46. Najstaršia mapa veľkého chotára slobodného kráľovského banského mesta Banskej Bystrice z roku 1752 (výrez).

47. Chotárna mapa vlastného malého chotára mesta Banskej Bystrice z roku 1786.

48. Listina vydaná čižmárskym cechom v Banskej Bystrici potvrdzujúca, že Štefan Baláž sa stal majstrom čižmárskeho remesla, rok 1815.

49. Veduta Banskej Bystrice na cechovom výučnom liste – pohľad od Urpína, 1. polovica 19. storočia.

50. Veduta Banskej Bystrice – námestie v Banskej Bystrici, 1. polovica 19. storočia.

51. Čestné občianstvo mesta Banská Bystrica pre Teofila Stadlera, rok 1902.

52. Čestné občianstvo mesta Banská Bystrica pre premiéra Československa Milana Hodžu, rok 1938.

53. Pôvodná ukladacia jednotka z 19. storočia z Mestského archívu v Banskej Bystrici v podobe lepenkovej škatule so stredovekými dokumentmi.